

Alusharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Kehtiva koolieelse lasteasutuse seaduse ja 01.09.2025 jõustuva alusharidusseaduse kohaselt võib lastevanemate osalustasu olla kuni 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud miinimumpalgast. Otsuse lastevanemate osalusmäära kehtestamisel teeb kohalik omavalitsus, kes võib osalustasu diferentseerida sõltuvalt lapse vanusest, lasteasutuse majandamiskuludest või muudest asjaoludest.

Enamik omavalitsusi on lasteaia kohatasu kehtestanud kindla protsendina alampalgast, mis tähendab, et kui tõuseb alampalk, suureneb automaatselt ka makstav kohatasu. Ülejäänud omavalitsused on kohatasu kehtestatud konkreetse summana.

Kuna kohatasu suuruse ja selle tingimuste kehtestamine on omavalitsuste ainupädevuses (arvestades seaduses sätestatud erisust) on see kaasa toonud väga suuri erinevusi üle Eesti. Kohatasu suurus, selle soodustus või vabastus sõltub konkreetsest omavalitsusest. Kohatasu suurus sõltub näiteks lapsevanema(te) rahvastikuregistrijärgsest elukohast; mitu last ühest perest käivad lasteaias; perede majanduslikust olukorrast jne. Samuti kehtivad soodustused lasterikastele peredele ning raske või sügava puudega lastega peredele. Harvad ei ole juhtumid, kus ühes omavalitsuses kehtivad lasteasutustes erinevad tasumäärad.

Alusharidus on lahutamatu osa haridusest ning see peaks olema tasuta. Ükski laps ei tohiks jääda alusharidusest. 2024/2025 õppeaastal omandab alusharidust 66 676 last. Eelnõus tehtud muudatuste kohaselt ei pea lapsevanemad maksma lasteaia kohatasu eest, vastav kulu jääb riigi kanda. Saamata jäänud tulu kompenseerib riik kohalikele omavalitsustele.

Lasteaia kohatasu kaotamise poolt räägib ka asjaolu, et üle Eesti küsitakse lapsevanematelt väga erinevaid summasid. Ka lapsevanemate majanduslik võimekus tasuda lasteaia koha eest on väga erinev. Kui peres on mitu last, siis seda kulukam see on. Näiteks Tallinna lasteaia kohatasu langetati al 1.04.2025 50 euro peale. Teise ja enama lasteasutuses käiva lapse eest kohatasu ei võeta. Alates 1. jaanuarist 2025 on lasteaia kohatasu Rae vallas 132,90 eurot kuus. Tartus on lasteaia kohatasu 81 eurot, kuigi palgad on Tartus madalamad.

Ühtlasi näitavad uuringud, et mida kõrgem on kehtestatud maksimaalne kohatasu omavalitsuses, seda rohkem maksavad lapsevanemad keskmiselt ka kohatasu eest ning mida suurem on lasteaialaste osakaal omavalitsuses, seda suurema osa lasteaia koha kogukulust katavad lapsevanemad. Seega suured hinnakäärid kohatasude osas erinevate omavalitsustes süvendavad omakorda piirkondlikku ebavõrdsust.

Võrdne ligipääs alusharidusele tagab lastele võrdsema stardiplatvormi ja vähendab hariduslikku kihistumist. Seetõttu on oluline, et riik võtaks lasteaia kohatasu maksmise enda kanda.

Eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on tagada igale lapsele tasuta lasteaiakoht. Eelnõuga kaotatakse lapsevanemate jaoks kohustus tasuda lasteaia kohatasu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse alusharidusseaduse regulatsiooni.

Eelnõu punktides § 1 punktides 1-5 toodud muudatustega vabastatakse lapsevanemad lasteasutuse kohatasu maksmise kohustusest.

Eelnõu § 1 punktiga 6 sätestatakse, et lasteaiakoha kulude katmiseks määratakse riigieelarvest kohaliku omavalitsuse üksustele toetus, mis jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt laste arvule, sõltudes lapse vanusest, lasteasutuse majandamiskuludest või muudest asjaoludest (eelnõu § 46 lg 6). Rahaliste vahendite täpsema jaotamise põhimõtted kehtestab riigieelarve seaduse alusel Vabariigi Valitsus määrusega (eelnõu § 46 lg 7).

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse seaduse jõustumine. Seadus jõustub 2025. aasta 1. septembril.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi, vähetuntud ega võõrkeelseid termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõus esitatud muudatuste sihtrühmaks on eelkõige eelkooliealised lapsed ja nende vanemad. Eelnõu suurendab alushariduse kättesaadavust, rõhutab selle olulisust ja vähendab lapsevanema(te) majanduslikku koormust. Lasteaia kohatasu kaotamine soodustab vanemate kiiremat naasmist tööturule, mis on kasulik ka riigi majandusele.

7. Seaduse rakendamisega seotud eeldatavad kulud

Seaduse rakendamisega kaasnevad täiendavad riigieelarvelised kulud. Hinnanguliselt toob Rahandusministeeriumi arvutuste kohaselt kohatasu kaotamine riigieelarvele kaasa 66 miljoni euro suuruse täiendava kulu.

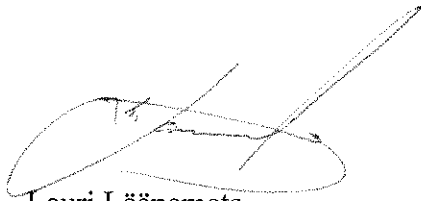
8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks ei ole kavandatud rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. septembril 2025. a.

Algatavad Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, Jaak Aab, Ester Karuse, Tanel Kiik,
Andre Hanimägi ja Züleyxa Izmailova
11.06.2025.a.

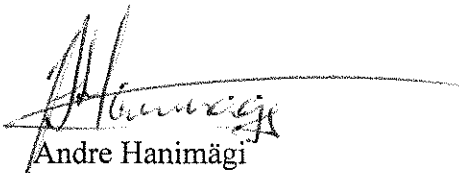
Lauri Läänemets

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esimees

Jaak Aab

Riigikogu liige

Andre Hanimägi

Riigikogu liige

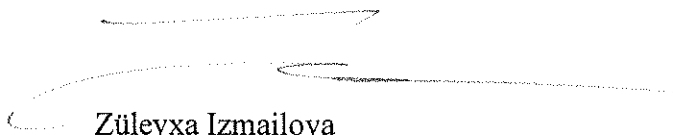
Ester Karuse

Riigikogu liige

Tanel Kiik

Riigikogu liige

Züleyxa Izmailova

Riigikogu liige